

גור מצוה

לֵב אֱמִי פ"ג מהל' מגילה הלכה ח סמג עשין ד עוש"ע א"ח סי' תרנ"א סעיף ח:
לֵב בְּמִי פ"ט מהל' ס"ח הלכה יד סמג עשין כה עוש"ע י"ד סי' רנח סעיף א [ועוש"ע א"ח סי' תרנ"א סעיף יז]:
לֵב גִּמְי מ"י פ"ח מהלכות מגילה הלכה ז סמג עשין ד עוש"ע א"ח סי' תרפט סעיף ז:
לֵב דִּמְי מ"י פ"ח מהלכות גרכות הלכה י: ‏

לֵב אֱמִי ‏ ‏

תורה אור השלם
(א) וַיֹּאמֶר לֹא תִכּוֹל לְרֹאֵת אֶת פָּנַי כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחַי:
[שמות לז, כ]

(ב) וַיַּחַן יְיָ אֵלַי אֶת שְׁנֵי לִוְיֹת הָאֲבִיבִים כְּתָבִים בְּאַצְבָּע אֱלֹהִים וְעָלִיהֶם כָּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ עִמָּכֶם בְּהָר מֹתוֹר הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקִּדְּוָה: [דברים מ, י]

לֵב אֱמִי ‏ ‏

לֵב אֱמִי ‏ ‏

רבינו חננאל

ג' זרתות וחצי זרת או ב' זרתות וחצי שנראית מגילה בפני עצמה כשרה. אמר ר' יוחנן הקורא בכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמוחא לא אמרן לא יצא אלא בצבור ש"מ קורין אותה ביחיד כרב ^ו. ושיוור התפר פ' שניח כמו אצבע ועוד בתחלה ואחר כך יתפור בגידין הלי"מ היא ואוקימנא כדי שלא יקרע. וא"ר יוחנן אלמלא נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלוא מחט נקב"ס סידקית לא יכלו לעמוד מפני האורה דכתיב כי לא יראני האדם וחי. ומאי דכתיב ועליהם ככל הדברים דייקנין מן עליהם מלמד שהראהו הקב"ה למשה בסיני דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שעתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה: ירושלמי וזכרם לא יסוף מזרעם מיכן שקבעו להם חכמים מסכת: מתני' הכל כשרים לקרוא את המגילה חרץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן. מאן תנא חרש אפילו דיעבד לא ואוקמה רב מתנה לר' יוסי דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ר' יוסי אומר לא יצא פירוש כיון שלא שמע הרי הוא כחרש לפיכך [לא יצא]. ואמר' ודילמא מתניתין ר"י היא ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי. ודחינן מדקתי חרש בהדי שוטה דשמעינן מיכן חרש דומיא דשוטה מה שוטה דיעבד פסול אף

יט:

שיוור התפר הלכה למושה מפיני. נראה דאף צמגילה וצשאר ספרים צעינן שיור התפר כיון דטעמא הוא כדי שלא יקרע:
חוי מחרש. סתם חרש הוא אינו שומע ואינו מדבר^(א) אצל חרש דהכא מדבר הוא מדקרי המגילה ופקח הוא לכל דבריו

חוץ מדבר זה שצריך שישמיע לאזנו:

ורבי יהודה מבשיר^ב. קשה צאיזה

קטן מיירי אי צלא הגיע לחינוך מאי טעמא דרבי יהודה דמכשיר והא אמרינן צסוף פ' צתרא^ב דראש השנה (דף כט.) כל שאינו מחויב צדבר אץ מוילא אחרים ידי חוצתן ואי הגיע לחינוך מאי טעמא דרצנן דפסלי והלא כל האחרים נמי אץ חייצין אלא מדרצנן וא"כ קשיא אמאי לא אמרינן דלתי דרצנן ומפיק דרצנן דהכי נמי אמרינן פ' מי שמתו (גרכות דף כ: ושס) דצן מצרך לאציו אע"פ שהוא קטן ויוילא צצרכתו ומוקי לה התם כגון שאכל האצ כזית או כציצה דהוי שיעורא דרצנן ולתי קטן שחיוצו דרצנן ומפיק האצ שלא אכל אלא שיעורא דרצנן ואמאי לא אמרינן כן צמגילה וכן צפ' לולב הגזול (סוכה דף לה: ושס) דלאמר אץ קטן מוילא [צקריאת הלל] ועונין אחריו מה (ז) שהן אומרים מאי שגא מצרכת המזון וי"ל דלעולם מיירי צקטן שהגיע לחינוך ואפ"ה פסלו רצנן משום דמגילה ליכא חיוצא אפילו צגדולים אלא מדרצנן וקטן אץ מחויב אלא מדרצנן אפילו צשאר מלות וצגדול ליכא אלא חד דרצנן צמגילה שהרי צשאר מלות הוא חייצ דאורי' ^ו. ולא לתי תרי דרצנן ומפיק חד דרצנן אצל הדיא דצהמ"ז מיירי שהקטן אכל כדי שציעה דהוי חיוצא דאורייתא וליכא אלא חד דרצנן ומפיק האצ שלא אכל אלא שיעורא דרצנן ומ"מ קשיא דקאמרינן ' דרצ שסת ורצ יוסף אמרי אגדתא צלילי פסחים ומוילאין האחרים משום דצצרי מלה צומן הזה דרצנן ולפי מה שפירש' קשה היכי למו איניו דהוו תרי דרצנן דהא סומא פטור מלומר האגדה ומפקי האחרים דחייצים מיהא דרצנן וליכא צהו אלא חד דרצנן ^ו.וי"ל דסומא עדיף מקטן שהרי נתחייצ צצר מדאורייתא משא"כ צקטן^ז:

ודלמא ר' יהודה היא. ^ו משום דפקיסק התם^ז כרבי יהודה דחיק לאוקומי מתני' כוותיה:
אלא הא דתניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו. קשיא היכי מדמינן צרכת המזון לקריאת שמע צשלמא מגילה איכא למימר דצצר כמאן דלאמר דצריך צקריאת שמע השמעת לחון וצצר דחקינו רצנן מגילה כעין דאורייתא אצל צרכת המזון דהוי דאורייתא ולא כתיצ ציה שמע מנגלן לתקן

חרש נמי כן. ואמריןן ודילמא הא כדאיתיה והא כדאיתיה כלומר אע"פ ששנאה כאחד כל אחד יש לו דרך [אחרן]. ודחינן מדסיפא רבי יהודה מכשיר בקטן רישא דפסלי בקטן לאו ר' יהודה היא דאם כן קשיא דר' יהודה אדר' יהודה. ופריק כולה ר' יהודה היא ותרי גוויי קטן רישא בקטן שלא הגיע לחינוך והוא כדתנן בפרק יזה"כ ^ב תניוקות אין מענין אותן (לשעות) ביה"כ אבל מחנכין אותן קודם שגה או שנתים כדי להרגילן למצות. וא"ר יוחנן בן עשר בן י"א מחנכין אותן לשעות כו' ולפיכך פסול אבל סיפא דקתני ר' יהודה מכשיר בקטן הוא קטן שהגיע לחינוך מבן י"א שגה ולמעלה ולפיכך אמר כשר ואפילו לכתחלה כשר. ודחינן במאי אוקימתא למתניתין כר' יהודה ורישא כולה דיעבד אין לכתחלה לא (ר' אומר^א) הא דתני חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני אי רבי יהודה דאי עבד מכשיר אבל לכתחלה לא ורבי יוסי לא לכתחלה ולא דיעבד מכשיר הא דקתני תורם לכתחלה מני היא. ומתמהינן ואלא מאי הא דתני חרש תורם לכתחלה ר' יהודה היא וקשיא לן אי הכי היה לו להקשות אי הכי ליתני ר' יהודה מכשיר בקטן ובחרש. ופרקינן חדא מתרתי אותיב ליה אלא הא דתניא לא יברך אדם לכתחלה ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא כו'. ופרקינן לעולם תרווייהו רבי יהודה והא דתני חרש תורם לכתחלה ידידה ומתניתין דאוקימנא דאיעבד והא דתני ואם ברך יצא תני לה רבי יהודה משמיה דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שאומר שמע ישראל השמע לאניך לכתחלה מה שאתה מוצא מפיך ר' מאיר אומר כשנראה אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחו כוונת הלב הן הן הדברים כלומר אין צריך להשמיע ואפילו לא הוציא את הדברים מפיו אלא בירך^א בלבו יצא. והדר אוקימנא למתניתין רבי יהודה לכתחלה לא יקרא חרש ודאיעבד יצא וכן אם בירך בלבו לכתחלה לא אבל בדיעבד יצא. והא דתניא חרש תורם לכתחלה ר' מאיר היא:

הקורא למפרע פרק שני מגילה

ומחו לה אמוחא. לאחר שאמר שמועה זו הכה על קדקדה כלומר סתר מקצתה ואמר לא אמרו אלא צצצור: שיוור התפר. כשתופרין יריעות של ספר תורה לחצקן יחד משייצין צתפר למעלה ולמטה: ומחו לה אמוחא. לאחר שאמרה הכה על מוחה כלומר חזר וסתר

ואמר לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא חכמים אמרו: בדי שלא יקרע. שאם אינו משייר מהדק צחזקה כשהוא מהדקו לספר תורה והוא נקרע אצל עכשיו כשהוא מהדקו צכח^א ומתחיל להרמיצ ורוצה להיקרע מונע מלהדקו יותר: מערה שעמד בה משה. כשעצר הקצ"ה לפניו^א שנאמר ושמתיך צנקרת הלור (שמות לג) ואליהו אף הוא עמד צאותה מערה ועצר הקצ"ה לפניו שנאמר ויצא שם אל המערה וגו' ויאמר לא ועמדת צהר וגו' והנה ה' עוצר וגו' (מלכים א' יט): מוחט פידקית. שלנו שהיא דקה ותופרין זה סדקי צגדים ^ו.ויש מחט אחרת גסה שנקראת מחט של שקאין: אלמלי נשתייר בה נקב. כפי מחט כשעצר^ב עליהן הקצ"ה כמו שנאמר ושכותי כפי עליך עד עצרי (שמות לג): דקדוקי תורה. ריציין אמתן וגמין מיעוטין אמתן ורקין^ב: דקדוקי סופרים. שדקדקו האחרונים מלשון משנת הראשונים: לא יצא. דיעצד הוא: וממאי. דמוך ממרש דקאמר מתני' אפי' דזיעצד קאמר ור' יוסי היא דפסל דזיעצד: ולכתחלה הוא דלא. וצהא איכא למימר דאפי' ר' יהודה מודה דהא לא שמעינן ליה דפליג אלא דזיעצד: מדסיפא רבי יהודה. דקתני ור' יהודה מכשיר צקטן: לא דמי רישא לפסולה וסיפא להכשירה לא גרסינן ליה דלישנא יתירא הוא אלא הכי גרסינן ודלמא רבי יהודה היא ותרי גוויי קטן וחסורי מיחסרא כו' הכל בשיריין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. הא כדאיתא והא כדאיתא חרש לכתחילה ושוטה אפילו דזיעצד: בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך. לחינוך מלות כגון צן תשע וצן עשר כדאמרינן ציומא צפרק צתרא (דף פג.)^א: במאי אוקימתא בר' יהודה. ואשמעת לן כדי אמר רבי יהודה צלא השמיע לאזנו ילא דזיעצד קאמר ולא לכתחילה: אלא הא דתניא כו' תורם. ואע"פ שהוא צריך לצרך ואין אזוני שומעות הצרכה שהוא מוילא מפיו: אלא מאי. צעית למימר דרבי יהודה דאמר צלא השמיע לאזנו ילא אפילו לכתחילה כי היכי דתיקוס הא דר"י צריה דר"ש צן פזי אליציה והאי דקא מיפלגי דזיעצד להודיעך כמו דר' יוסי^א: אלא הא דתניא כו' מני: לעולם

את המגילה מוך ממרש שוטה וקטן. והא כדאיתא והא כדאיתא. בד"א. דקטן לכתחלה לא צקטן שלא הגיע לחנוך אצל הגיע לחנוך אפילו לכתחלה שרי. הגיע לחנוך מלות כגון צן תשע וצן עשר כדאמרינן ציומא פרק צתרא (פג.). במאי אוקימתא. למתניתין דמגילה. בר' יהודה. ואשמעת לן כדי אמר רבי יהודה צקריאת שמע ילא דיעצד קאמר ולא לכתחלה. ואלא מאי. צעית למימר דרבי יהודה היא דקריאת שמע אפילו לכתחלה קאמר כי היכי דתיקו הא דרבי יהודה צריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני אי רבי יהודה דאי עבד מכשיר מני אי רבי יהודה דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי יוסי דיעבד נמי לא ואלא מאי ר' יהודה ואפי' לכתחלה אלא הא ^ז דתניא דלא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא מני לא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי ר' יהודה אפי' לכתחלה אי ר' יוסי אפי' דיעבד נמי לא לעולם ציה דצריך שישמיע לאזנו ויש לומר דקיס ליה דגמרינן צרכת המזון מקריאת שמע^ז: ולא

את המגילה מוך ממרש שוטה וקטן. והא כדאיתא והא כדאיתא. בד"א. דקטן לכתחלה לא צקטן שלא הגיע לחנוך אצל הגיע לחנוך אפילו לכתחלה שרי. הגיע לחנוך מלות כגון צן תשע וצן עשר כדאמרינן ציומא פרק צתרא (פג.). במאי אוקימתא. למתניתין דמגילה. בר' יהודה. ואשמעת לן כדי אמר רבי יהודה צקריאת שמע ילא דיעצד קאמר ולא לכתחלה. ואלא מאי. צעית למימר דרבי יהודה היא דקריאת שמע אפילו לכתחלה קאמר כי היכי דתיקו הא דרבי יהודה צריה דרבי שמעון בן פזי אליציה והאי דאפליגו דזיעצד להודיעך כמו דרבי יוסי [שם]. בלבב. שלא השמיע לאזנו [שם].

הגהות וצינונים
א] נדצ"ל ואמר רחב"א וכו', והוא המשך מה שאמר ר"י ללוי שגם רחב"א אמר כן וכ"ז הקשה לו, ולהלן צ"ל ומחו לה אמוחא, וזה מה שהשיב לוי דבציבור שנו (שפ"א ע"ש), ועי' יעב"ץ: **ב**] בכת"י וראשונים הגירסא לא אמרו אלא בציבור אבל ביחיד יצא: **ג**] צ"ל לא (רש"ש), וכ"ה בכת"י: **ד**] בכת"י נוסף בפיני: **ה**] בכת"י נוסף דברי ר' יהודה, ועי' בברכות שם במשנה ובגמ' ובדק"ס שם (ועי' ריטב"א): **ו**] בכת"י נוסף חרש לכתחילה הוא דלא דיעבד שפיר דמי ושוטה וקטן דיעבד נמי לא בד"א וכו'. ועיין רש"י כאן ובברכות שם ד"ה בד"א ועי' מהרש"א וילקו"מ שם: **ז**] בכת"י נוסף כשר דברי רבי יהודה שרי"י מכשיר וכו'. וכ"ה בברכות: **ח**] בכת"י בכה רואה בשיוור התפר שהוא מותחל להרחיב וכו' ומונע מלהדקו יותר: **ט**] בכת"י כשהעביר הקב"ה כבודו עליה: **י**] בכת"י וברש"י שב"י כששך עליהן: **כ**] צ"ל מכשיר בקטן (רש"ש): **ל**] צ"ל כמלא נקב מחט סידקית: **מ**] נדצ"ל אלא הא: **נ**] נדצ"ל אלא קרא:

מסורת הש"ס

עם הוספות

א] ועי' גרכות ה. ועי' פירוש על זה צהקדמת המו"ט, **ב**] גרכות טו. [ערכין ז:ג], **ג**] ג' שם. לעיל ז:ז. **ד**] גרכות טו, **ה**] ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה, **ו**] עיין תוס' ערכין ב: ד"ה שהגיע (רש"ש), **ז**] ברכות טו, **ח**] [תרומוות פ"א מ"צ] ועיין חגיגה ב: ותוס' שם ד"ה חרש, **ט**] צ"ל בסוף פ' שלישי דר"ה (רש"ש), **י**] [פסחים דף קעז:], **כ**] [וע"ע מוס' לקמן כד. ד"ה אצל וד"ה מי ומוס' עירובין ז. ד"ה דלמא] ותוס' ר"ה לג. ד"ה הא, **ל**] בברכות דף טו: ע"ש, **מ**] ע"ע תוס' ברכות דף טו. ד"ה אי, **נ**] לעיל ה. ועי"ש תוד"ה הוה, **ס**] יומא פב ע"א.

לֵב אֱמִי ‏ ‏

הגהות הב"ח

א] גמ' לאו ר' יהודה היא (ודלמא כולה וכו' לכשירה) תא"מ ונ"צ רש"י לא גרס ליה: **ב**] תוס' ד"ה ור' יהודה וכו' אמריו מה שהוא אומר:

לֵב אֱמִי ‏ ‏

גליון הש"ס

גמרא בצבור שנו. עי' לעיל דף ה ע"א תו' ד"ה הוה עובדא: רש"י ד"ה מחט פדקית וכו' ויש מחט אחרת. צמתני' דשגא דף קצב ע"צ: תוס' ד"ה ור"י מכשיר וכו' ולא אתי תרי דרבנן. עיין לקמן דף כד ע"א מוס' ד"ה אצל: בא"ד וי"א דסומא עדיף. עיין לקמן דף כד ע"א מוס' ד"ה מי שלא ראה: תוס' ד"ה ודלמא ר"י היא משום דפסיק. כעין זה שגא דף לו ע"א מוס' ד"ה לעולם:

לֵב אֱמִי ‏ ‏

ליקוטי רש"י

דקדוקי תורה. ריבויי אומיות שנאין לדרוש צהן ריבויים ומעוטים כגון האזנה להוילא הנסים שדקדקה הסורה צלשונה לכתוב אות יתירה צכ"ס [סוכה כח.]. וי"ז דזה לכס הטמא (ויקרא יא) דמרבצין מיניה (מעילה יז.) דס השקן ורשב"ם ב"ב קדר. הכל כשרין לקרות את המגילה. לאמוי נסים שחייבות צמקרא מגילה וכשנות לקרומה ולהוילא זכרים ידי חוצתם [ערכין ג.]. מאן תנא חרש דיעבד נמי לא. דקתני גבי שוטה. ולכתחלה הוא דלא דיעבד שפיר דמי. וצהא איכא למימר דאפילו רבי יהודה מודה דלא שמעינן דפליג צקריאת שמע אלא דיעצד [ברכות טו.]. ודחיב קתני הכל בשיריין לקרות

את המגילה מוך ממרש שוטה וקטן. והא כדאיתא והא כדאיתא. בד"א. דקטן לכתחלה לא צקטן שלא הגיע לחנוך אצל הגיע לחנוך אפילו לכתחלה שרי. הגיע לחנוך מלות כגון צן תשע וצן עשר כדאמרינן ציומא פרק צתרא (פג.). במאי אוקימתא. למתניתין דמגילה. בר' יהודה. ואשמעת לן כדי אמר רבי יהודה צקריאת שמע ילא דיעצד קאמר ולא לכתחלה. ואלא מאי. צעית למימר דרבי יהודה היא דקריאת שמע אפילו לכתחלה קאמר כי היכי דתיקו הא דרבי יהודה צריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני אי רבי יהודה דאי עבד מכשיר מני אי רבי יהודה דיעבד אין לכתחלה לא ורבי יוסי לא לכתחלה ולא דיעבד מכשיר הא דקתני תורם לכתחלה מני היא. ומתמהינן ואלא מאי הא דתני חרש תורם לכתחלה ר' יהודה היא וקשיא לן אי הכי היה לו להקשות אי הכי ליתני ר' יהודה מכשיר בקטן ובחרש. ופרקינן חדא מתרתי אותיב ליה אלא הא דתניא לא יברך אדם לכתחלה ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא כו'. ופרקינן לעולם תרווייהו רבי יהודה והא דתני חרש תורם לכתחלה ידידה ומתניתין דאוקימנא דאיעבד והא דתני ואם ברך יצא תני לה רבי יהודה משמיה דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שאומר שמע ישראל השמע לאניך לכתחלה מה שאתה מוצא מפיך ר' מאיר אומר כשנראה אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחו כוונת הלב הן הן הדברים כלומר אין צריך להשמיע ואפילו לא הוציא את הדברים מפיו אלא בירך^א בלבו יצא. והדר אוקימנא למתניתין רבי יהודה לכתחלה לא יקרא חרש ודאיעבד יצא וכן אם בירך בלבו לכתחלה לא אבל בדיעבד יצא. והא דתניא חרש תורם לכתחלה ר' מאיר היא: